

Sygn. akt III AUa 955/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Beata Górka (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2015 r. w Szczecinie

sprawy R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 października 2014 r. sygn. akt VI U 156/14

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i III i w tym zakresie oddala odwołanie,
2. zasądza od ubezpieczonego R. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSO del. Beata Górka

Sygn. akt III AUa 955/14

UZASADNIENIE

Ubezpieczony R. K. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 30.12.2013 r., którą odmówiono mu prawa do emerytury. Skarżący wniósł o zmianę decyzji poprzez przyznanie mu prawa do emerytury, ustalenie przez Sąd w wyroku odpowiedzialności organu rentowego za niewydanie decyzji ustalającej prawo do emerytury w terminie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie z uwagi na nieudowodnienie przez ubezpieczonego 25 letniego ogólnego stażu pracy oraz 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Organ rentowy nie uwzględnił okresu zatrudnienia ubezpieczonego od 08.10.1974 r. do 31.12.1998 r. w (...) SA w W. jako pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem organu ze świadectwa pracy z dnia 31.12.2012r. oraz świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 19.02.2013r.

nie wynika by w tym okresie ubezpieczony „permanently” wykonywał pracę na stanowisku geologa terenowego, które to prace wynikają z zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki w wykazie A, dziale I, poz. 4 pkt 4. Organ rentowy podniósł, że nie zaliczając okresu zatrudnienia w gospodarstwie rolnym (...) kierował się zapisami art. 10 ustawy. Wobec powyższego organ rentowy w dniu 30 grudnia 2013 r. wydał decyzję odmawiającą ubezpieczonemu prawa do emerytury na podstawie art.184 „ustawy emerytalnej” z powodu nieudokumentowania przez ubezpieczonego, według stanu na dzień 1.01.1999 r. 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz nie osiągnięcia 25 - letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Organ nie uwzględnił również okresu zatrudnienia w gospodarstwie rolnym (...) jako okresu składkowego wynikającego pozostawiania ubezpieczonego w tym czasie w stosunku pracy. Uzasadził swoje stanowisko brakiem zgłoszenia R. K. do ubezpieczenia oraz brakiem opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne (decyzja z dnia 23.03.2014 roku).

Wyrokiem z dnia 17 października 2014 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 30 grudnia 2013 roku w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu R. K. prawo do emerytury od 01 listopada 2013 roku. W pozostałym zakresie Sąd oddalił odwołanie. W punkcie III. zasądził od organu na rzecz ubezpieczonego kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony R. K. urodził się (...) Dnia 25.11.2013 roku złożył wniosek o emeryturę. Nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971 r. ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym (...) mieszczącego się w obrębie K.. Ubezpieczony wykonywał prace przy obrządki i hodowli zwierząt oraz prace polowe. Pracował codziennie, co najmniej 8 godzin dziennie. Otrzymywał wynagrodzenie za pracę w naturze w postaci: masła, śmietany, kur.

Ubezpieczony od 8 października 1974 r. do 31 grudnia 1998 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach w charakterze geologa terenowego w (...) S.A. oraz u poprzedników prawnych tej spółki. Ubezpieczony pracował w terenie przy dozorcze wierceń, przy uzyskiwaniu rdzeniu, próbek geologicznych, prowadził także dokumentację geologiczną.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowił art. 184. ust.1 , art. 32, art. 6 ustawy

z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., Nr 153, Poz. 1227 tj.- ustawa emerytalna) oraz przepisy (§2-4) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz.43 ze zm.).

Opierając się o treść powyższych regulacji Sąd Okręgowy zważył, że w niniejszym postępowaniu niesporne było spełnienie przez ubezpieczonego warunków do przyznania emerytury w wieku obniżonym w postaci: osiągnięcia wymaganego wieku 60 lat oraz nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. Spór dotyczył posiadania przez ubezpieczonego ogólnego (25 - letniego) stażu ubezpieczeniowego oraz szczególnego stażu pracy (15 – letniego).

Organ niespornie uznał okres ogólnego stażu ubezpieczeniowego w wymiarze 24 lat, 5 miesięcy i 28 dni. Nie uwzględnił natomiast okresu zatrudnienia ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym (...) w okresie od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971r.

Sąd Okręgowy wywiódł, że według art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1 a ustawy emerytalnej okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia, ponadto za okresy składkowe uważa się okresy zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową. Odnosząc się do stanowiska organu wskazującego na brak dowodu opłacania składki na ubezpieczenie społeczne w okresie od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971r. Sąd I instancji podzielił pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego, z dnia 6 kwietnia 2007 r., II UK 185/06, że dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 tej ustawy, nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę opłacania przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne.

W ocenie Sądu orzekającego, ubezpieczony wykazał zeznaniami świadków E. S. i K. S., że stosunek prawny łączący go z właścicielami gospodarstwa wyczerpywał cechy konstytutywne stosunku pracy takie jak osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie, wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko związane z zatrudnieniem i odpłatny charakter zatrudnienia. Stosunek ten uregulowany był do dnia 1.01.1975 r. w d. rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27.10.1933 r. Kodeks zobowiązań (Dz. U. z dnia 28 października 1933 r.), obecnie zaś normuje go ustawa z 26.06.1974 r. Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. 1998 r., Nr 21, poz. 94). Zgodnie z art. 443 d. k.z. umowa o pracę zawarta na czas oznaczony dłuższy niż trzy lata winna być zawarta na piśmie. W razie zaś niezachowania tej formy uważa się, że czas trwania stosunku pracy nie został w umowie oznaczony. Istota umowy o pracę wyraża się w myśl art. 441 d. k.z. zobowiązaniem pracownika do pełnienia dla pracodawcy pracy za wynagrodzeniem. Zgodnie zaś z obowiązującym art. 22 § 1 k.p. przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Mając na uwadze powyższe regulacje prawne, Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony wykonywał pracę stałą, odpłatną i podporządkowaną. Jak zeznał świadek E. S. ubezpieczony przychodził do pracy codziennie i wykonywał prace przy hodowli zwierząt oraz uprawie roślin w gospodarstwie rolnym. Ubezpieczony był podporządkowany kierownictwu właściciela gospodarstwa, wykonywał jego polecenia. Ponadto praca ta była świadczona po 8,10,12 godzin dziennie. Za pracę ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenie w naturze. Okoliczności te potwierdził świadek K. S.. Sąd I instancji dał wiarę ubezpieczonemu oraz świadkom, bowiem dowody te były spójne. Stąd Sąd ten doliczył do uwzględnionego okresu ubezpieczenia okres zatrudnienia ubezpieczonego od 15 lutego 1971r. do 31 sierpnia 1971r. (6 miesięcy, 14 dni). Łącznie z uwzględnionym bezspornie okresem ubezpieczenia R. K. wykazał 25 lat ogólnego stażu ubezpieczeniowego.

W ocenie Sądu ubezpieczony wykazał również, co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Rozważając pracę ubezpieczonego w warunkach szczególnych Sąd I instancji oparł się na jego dokumentacji osobowej, której prawdziwości nie kwestionowano oraz zeznaniach świadków S. M., C. S., R. B..

Zdaniem tego Sądu z ww. dowodów wynika, że ubezpieczony od 08.10.1974 roku do 31.12.1998 roku (24 lata, 2 miesiące i 24 dni) pracował przy pracach wiertniczych w terenie. Charakter pracy ubezpieczonego przedstawili też ww. świadkowie. Zgodnie wskazali, że ubezpieczony w okresie zatrudnienia zajmował różne stanowiska, lecz nie zmienił się zakres jego pracy. Ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę geologa terenowego. Praca ubezpieczonego polegała na dozorcze wierceń, pozyskiwaniu rdzeni, próbek geologicznych oraz sporządzaniu dokumentacji geologicznej. Podczas wykonywania swoich obowiązków ubezpieczony był narażony na wibracje, niebezpieczeństwo wybuchu, pracował w hałasie, w zmiennych warunkach atmosferycznych. Praca ubezpieczonego związana była z dużą odpowiedzialnością. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego w tym zeznań świadków, Sąd Okręgowy ocenił, że słuszne okazało się zakwalifikowanie pracy ubezpieczonego przez pracodawcę do prac wykonywanych w warunkach szczególnych (świadectwo z dnia 19.02.2013 roku). W tym miejscu Sąd odniósł się do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zauważył, że w dziale I pkt 4 w górnictwie ujmuje jako prace wykonywane w warunkach szczególnych: prace wiertnicze, geofizyczne, hydrogeologiczne i geodezyjne przy poszukiwaniu surowców i wody. Natomiast zarządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983 r. w wykazie A, dziale I, poz. 4 pkt 4 i wymienia pracę geologa terenowego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożony został wniosek (art. 129 ustawy emerytalnej), zmieniając zaskarżoną decyzję na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Sąd ten nie uwzględnił żądania ubezpieczonego ustalenia odpowiedzialności organu za niewydanie decyzji ustalającej prawo do emerytury w terminie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS . Według art. 118 ustawy emerytalnej w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Sąd I instancji wskazał, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP nr 19/2005, poz. 308). Wydanie jednak błędnej decyzji w sytuacji, gdy organ rentowy nie dysponował wystarczającym materiałem dowodowym pozwalającym na ustalenie prawa wnioskodawcy do żadanego świadczenia, nie skutkuje obciążeniem organu odpowiedzialnością z tego tytułu (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 października 2013 r. III AUa 254/13). Sąd Okręgowy dostrzegł, że w niniejszej sprawie przeprowadzone zostało postępowanie dowodowe z zeznań świadków na okoliczność pozostawiania ubezpieczonego w stosunku pracy oraz na okoliczność charakteru jego zatrudnienia w warunkach szczególnych, dodatkowo na tę okoliczność przeprowadzony był dowód z dokumentów zalegających w aktach osobowych ubezpieczonego. Jak wskazano wyżej Sąd ustalenia faktyczne oparł głównie na zeznaniach świadków. W sprawie, w której przedmiotem jest prawo do świadczenia rentowo - emerytalnego lub wysokość tego świadczenia wymaga się dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych, potwierdzających czy choćby uprawdopodobniających w stopniu graniczącym z pewnością fakt zatrudnienia oraz pozostałe okoliczności związane ze świadczeniem pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Analiza dowodów przedłożonych w postępowaniu administracyjnym na okoliczność pracy w warunkach szczególnych, w ocenie Sądu I instancji, wymagała uzupełnienia w postępowaniu sądowym. Ubezpieczony przedłożył świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych, które wskazywało na różne zajmowane przez ubezpieczonego stanowiska: referenta technicznego, samodzielnego referenta technicznego, specjalistę geologa, samodzielnego referenta technicznego – geologa, specjalistę geologa, specjalistę geologa – inspektora nadzoru geologiczno – inwestorskiego, zastępcy kierownika dozoru geologicznego wierceń, samodzielnego geologa oraz specjalistę geologa. Pracodawca wyjaśnił, że wszystkie stanowiska odpowiadają stanowisku geologa terenowego. Sąd przypomniał, że nawet świadectwo pracy wystawione przez pracodawcę traktuje się w postępowaniu sądowym, jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jeżeli zaś zachodzą wątpliwości, co do stwierdzeń zawartych w świadectwie pracy, konieczne jest ich zweryfikowanie innymi dowodami, szczególnie dokumentami i dowodami osobowymi. (wyrok s.apel. w Szczecinie 2014-04-15, III AUa 839/13, LEX nr 1469393). Sąd Okręgowy podzielił wyżej przytoczony pogląd. Z uwagi na używanie przez pracodawcę różnych nazw stanowisk dla określenia zadań ubezpieczonego koniecznym było ustalenie, jakie prace ubezpieczony wykonywał, czy w istocie prace polegające na wykonywaniu prac wiertniczych, geofizycznych, hydrogeologicznych i geodezyjnych przy poszukiwaniu surowców i wody. Poza tym Sąd Okręgowy uznał, że wymagało dowodu, czy prace o tym charakterze ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z uwagi na to, że w postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia dowodowe, orzeczenie zostało ostatecznie oparte także na dowodach w postaci zeznań świadków, których to dowodów pozwany nie mógł przeprowadzić w postępowaniu administracyjnym o przyznanie świadczenia.

Mając na względzie postępowanie dowodowe prowadzone przez Sąd Okręgowy, potrzebę skorzystania z osobowych źródeł dowodowych na okoliczność pracy w warunkach szczególnych Sąd ten uznał, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Wobec przedstawionych wywodów, Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477¹⁴§1 kpc oddalił odwołanie ubezpieczonego w zakresie żądania ustalenia odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

O kosztach Sąd ten orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zarzucając:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt. 1 oraz ust. 2 pkt. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2013.1440 j.t.) w związku z art. 4 pkt. 5 ww. ustawy przez błędną ich wykładnię w wyniku przyjęcia, że za sporny okres od dnia 15.02.1971r. do dnia 31.08.1971r. nie jest wymagane wykazanie przez ubezpieczonego opłacenia składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne, podczas gdy przedmiotowy wymóg formalny wynika z definicji legalnej „okresu ubezpieczenia”, którym jest okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych,

- naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 227 k.p.c, art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c, polegające na dowolnej, a nie swobodnej ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w wyniku błędnej subsumpcji i przyjęcia, że w spornym okresie, tj. od 15.02.1971r. do 31.08.1971r., ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym (...) w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze i za wynagrodzeniem, nie powodującym obowiązku opłacenia przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne podczas gdy w przedmiotowym, spornym okresie ubezpieczony, nie będący domownikiem, nie zawarł z wyżej wymienionymi umowy o pracę, w konsekwencji nie pozostał w stosunku pracy i nie wykazał opłacenia składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne za ten okres - w tym zakresie pominięcie zeznań świadków E. S. i K. S. oraz treści notarialnie poświadczonych oświadczeń wyżej wymienionych, tj. „zeznań świadków” z dnia 20.05.2013r., potwierdzających brak zgłoszenia do ubezpieczeń R. K. z tytułu „pracy” w spornym okresie, mającej charakter pomocy- które to ww. uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części, dotyczącej jego pkt. I i III i oddalenie odwołania. Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w części, dotyczącej jego pkt. I i III i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego jej rozpoznania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Apelujący uzasadnił, że Sąd błędnie przyjął, że za sporny okres od dnia 15.02.1971r. do dnia 31.08.1971r. nie jest wymagane wykazanie przez ubezpieczonego opłacenia składek. Sąd pominął pozostającą w związku z art. 6 ust. 1 pkt. 1 oraz ust. 2 pkt. 1a dyspozycję przepisu art. 4 pkt. 5 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym: użyte w ustawie określenia oznaczają: okres ubezpieczenia -okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych. Apelujący wskazał, że przedmiotowy wymóg formalny wynika z definicji legalnej „okresu ubezpieczenia”, którym jest okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.

Dalej skarżący argumentował, że Sąd dowolnie przyjął, iż w spornym okresie, tj. od dnia 15.02.1971r. do dnia 31.08.1971r., ubezpieczony, nie będący domownikiem, pracował w gospodarstwie rolnym (...) w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze za wynagrodzeniem.

Zdaniem Apelującego powyższe nie miało miejsca w stanie faktycznym sprawy. Ubezpieczony nie pozostawał z wyżej wymienionymi w stosunku pracy na podstawie umowy o pracę. Apelujący zwrócił bowiem uwagę, że świadek E. S. zeznał, iż ubezpieczony przychodził do pomocy. E. S. płacił ubezpieczonemu w naturze, tj. jajka, śmietana jako zapłata za „pracę”. Jak padało to ubezpieczony nie przychodził do pracy. Ww. świadek zeznał, że nie wyciągał konsekwencji z nieobecności ubezpieczonego w „pracy”, co w ocenie apelującego, przeczy wywodom Sądu o „pracy” wykonywanej codziennie, w pełnym wymiarze, w sposób ciągły i podporządkowany. Ponadto ww. świadek zeznał, że nie sporządzał dokumentu na okoliczność pracy ubezpieczonego, w tym zakresie nie zawarł z ubezpieczonym umowy o pracę. Świadek ten zeznał, że nie interesował się wiekiem ubezpieczonego i nie zapisywał ile pracował, co zdaniem organu, dowodzi braku istnienia stosunku pracy w spornym okresie. Organ podniósł, że powyższe potwierdził także świadek K. S., który potwierdził, że ubezpieczony otrzymywał „zapłatę” w naturze i nikt nie liczył ilości godzin. Dalej apelujący wskazał, że Sąd meriti pominął także istotną treść notarialnie poświadczonych oświadczeń E. S. i K. S., tj. „zeznań świadków” z dnia 20.05.2013r., w których wyżej wymienieni potwierdzili, że ubezpieczony z tytułu „pracy” w ww. spornym okresie nie był ubezpieczony. Skarżący w spornym okresie nie był zgłoszony do ubezpieczeń, albowiem w ewidencji ZUS ww. pracodawca nie figuruje i nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu umowy o pracę.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu za drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na apelację ubezpieczony zgodził się ze stanowiskiem Sądu I instancji, że stosunek prawny łączący go z właścicielami gospodarstwa rolnego wyczerpywał cechy konstytutywne stosunku prac, takie jak: osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie oraz odpłatny jej charakter.

Odnośnie zarzutu organu rentowego, że Sąd I instancji błędnie przyjął, iż dla okresu od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971 r. nie jest wymagane wykazanie przez ubezpieczonego opłacania składek ubezpieczony uznał, że sporna kwestia powinna być rozstrzygnięta w oparciu o art. 6 ust. 2 pkt 1 lit a Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 t.j.). Zgodnie bowiem z tym przepisem, za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r., za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową. Istotne było zatem w ocenie ubezpieczonego ustalenie, czy w momencie zatrudnienia ubezpieczonego w 1971 r. w gospodarstwie rolnym (...) w odniesieniu do ubezpieczonego istniał obowiązek odprowadzenia przez pracownika składek na ubezpieczenie społeczne. Poza sporem jest bowiem kwestia, że takie składki nie były uiszczane. Ubezpieczony wywiódł, że podstawą do rozstrzygnięcia kwestii spornej jest § 2 ust 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1968 r. w sprawie podstawy wymiaru i wysokości składki na cele emerytalne (Dz. U. z 1968 r., nr 5 poz. 29). Z przepisu tego wynika, że zwolnione od obowiązku płacenia składki wynagrodzenia otrzymywane od pierwszego płatnika, jeżeli podstawa wymiaru składki przekracza 1.000 zł miesięcznie, 230 zł tygodniowo, 40 zł dziennie, 500 zł półmiesięcznie, 460 zł dwutygodniowo lub 400 zł dziesięciodniowo. R. K. uznał, że z przeprowadzonych dowodów wynika, że wynagrodzenia za pracę powoda tego progu nie przekraczało.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona i doprowadziła do wnioskowanej zmiany wyroku. Dokonując analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Apelacyjny nie podzielił istotnych ustaleń Sądu I instancji oraz rozważań prawnych, mianowicie w zakresie, w jakim przyjęto, że R. K. w okresie do 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971 r. pracował w gospodarstwie rolnym (...) na podstawie łączącego go z właścicielami stosunku pracy.

W konsekwencji wadliwe okazało się rozstrzygnięcie, że ubezpieczony spełnił przesłanki warunkujące przyznanie wcześniejszej emerytury od dnia 1 listopada 2013 roku.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne, z których wynika, że R. K., urodzony (...) z wnioskiem o emeryturę wystąpił 25 listopada 2013 r. Bezsprzecznie, sąsiedzi ubezpieczonego posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni 10,36 ha w miejscowości K.. Niekwestionowane jest też ustalenie, że ubezpieczony wykonywał w gospodarstwie sąsiadów prace gospodarskie z powodu nie zaliczenia I semestru szkolnego i konieczności oczekiwania na kontynuację edukacji. Zasadnicza część czynności wykonywanych przez ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym małżeństwa S. sprowadzała się do prac związanych z hodowlą zwierząt, ale także prac w polu, jak sianokosy czy prace przy żniwach. Ustalenia te nie budziły wątpliwości Sądu Apelacyjnego, albowiem wynikały wprost z dowodów z zeznań świadków i samego ubezpieczonego. Jednakże w przekonaniu Sądu Apelacyjnego te same dowody osobowe przeprowadzone w postępowaniu przed Sądem I instancji, nie mogły doprowadzić do ustalenia, że stosunek prawny łączący R. K. z L. i E. S. w okresie od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971r. wyczerpywał cechy konstytutywne stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny zważył, iż zgodnie z treścią przepisu art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy, tj. po ukończeniu 60 lat, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy - na dzień 1 stycznia 1999 r. osiągnął okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) - 15 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy, to jest 25 lat.

Sąd Apelacyjny zajął stanowisko, iż zeznania świadka E. S., jak i samego R. K. pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, że ubezpieczony w spornym okresie nie wykonywał w gospodarstwie rolnym małżeństwa S. pracy w ramach stosunku pracy określonego przepisem art. 22 Kodeksu pracy. Zgodnie z powołaną regulacją (art. 22 § 1 k.p.) przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Tożsame cechy stosunku pracy przewidywało rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 roku Kodeks zobowiązań, które obowiązywało w spornym okresie (art. 441, art. 447-448).

Sąd Okręgowy błędnie uznał, że odwołujący w gospodarstwie rolnym pracował stale i odpłatnie. Z zeznań E. S. wynika bowiem wprost, że z ubezpieczonym umawiał się na pracę z dnia na dzień, co więcej kiedy padało, ubezpieczony nie przychodził do pracy. Świadek ten wyraźnie podał, że R. K. pracował w gospodarstwie wówczas, gdy była do wykonania praca.

Co więcej Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że w postępowaniu nie przedłożono żadnej dokumentacji związanej z realizacją umowy o pracę. Odwołujący, oraz świadek E. S. przyznali, że pisemna umowa o pracę nie była nigdy sporządzona. Nie zachowano zatem wymaganej przepisami formy umowy o pracę. Zgodnie bowiem z postanowieniami art. 29 § 2 umowę o pracę zawiera się na piśmie, podobnie art. 443 kodeksu zobowiązań przewidywał, że umowa o pracę zawarta na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata winna być zawarta na piśmie. Co prawda w świetle aktualnie obowiązujących przepisów brak pisemnej umowy nie powoduje jej nieważności, nadto art. 473 § 1 k.p.c. znosi także tzw. sankcję dowodową (forma pisemna zastrzeżona jest pod tzw. rygorem dowodowym) i wyklucza stosowanie przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron w sprawach przewidzianych w dziale III (dotyczącym spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych), to jednak w realiach rozpoznawanej sprawy nie zawarcie umowy na piśmie powoduje niemożność zakwalifikowania badanego stosunku prawnego jako stosunku pracy. Na taką kwalifikację nie pozwalają bowiem omówione wyżej zeznania świadków i ubezpieczonego świadczące o braku stałości pracy, a nade wszystko o braku jej odpłatności. Wynagrodzenie w naturze potwierdziły zeznania świadka E. S., który wskazał, że jego żona przekazywała R. K. jajka, śmietanę jako zapłatę za pracę. Świadek K. S. również podał, że ubezpieczony otrzymywał zapłatę w naturze: masło, śmietanę, kurę. Powyższe przyznał także ubezpieczony stwierdzając, że formą odpłatności były dobra natury. Już art. 450 Kodeksu zobowiązań przewidywał, iż „pracodawca obowiązany jest dokonywać wypłaty wynagrodzenia pieniężnego gotówką”.

Regulację tę powiela i obecny Kodeks pracy w art. 86 § 2 stanowiąc, że wypłaty wynagrodzenia dokonuje się w formie pieniężnej; częściowe spełnienie wynagrodzenia w innej formie niż pieniężna jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy przewidują to ustawowe przepisy prawa pracy lub układ zbiorowy pracy. Wypłacanie zatem wynagrodzenia w formie pieniężnej do rąk pracownika jest generalną zasadą. Podkreślić warto, że Kodeks zobowiązań z 1933r. nie przewidywał od tej zasady wyjątków. Ówczesne ewentualne dostarczanie pracownikowi żywności ustawodawca potraktował jako możliwe dodatkowe zobowiązanie pracodawcy na rzecz pracownika (art. 461 § 2 Kodeksu zobowiązań).

Rozpraszając natomiast wątpliwości co do przepisów ubezpieczeniowych, Sąd Apelacyjny mając na uwadze dokonane ustalenia faktyczne ostatecznie wskazuje, że odwołujący nie spełniał kryteriów zakwalifikowania go jako „domownika” w myśl art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) albowiem (...) to osoby obce dla odwołującego, nie związane z nim więzami pokrewieństwa ani powinowactwa. Brak zatem podstaw prawnych do zaliczenia spornego okresu od 15 lutego 1971 r. do 31 sierpnia 1971r. do okresu ubezpieczenia społecznego rolników. Ubezpieczenie społeczne obejmuje bowiem tylko rolników i pracujących z nimi domowników. W ocenie Sądu Odwoławczego brak jest także uzasadnienia do tego, by okres ten zaliczyć jako składkowy w myśl art. 6 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Odwołujący bowiem nie wykazał, że w tym okresie świadczył prace w ramach stosunku pracy.

Reasumując, zdaniem Sądu Odwoławczego w niniejszej sprawie nie została wykazana i tym samym spełniona zasadnicza przesłanka wymagana przy ubieganiu się o nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym – ubezpieczony nie wykazał co najmniej 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Mając na uwadze dokonane ustalenia i ocenę prawną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekając co do istoty sprawy oddalił odwołanie.

SSO del. Beata Górka SSA Zofia Rybicka – Szkibiela SSA Urszula Iwanowska